

När väljarna lever i olika informationsvärldar blir demokratins största problem inte vem som får rösta – utan vad de får möjlighet att veta.

Rösträtten är formellt individuell och jämlik. Varje röst räknas lika. Det är inte där problemet sitter. Ett demokratiskt val förutsätter också något mer: en gemensam offentlighet, där väljarna har möjlighet att ta del av och granska de politiska budskap som riktas till andra väljare. Sverige har byggt ett system där medborgarskapet kan vara gemensamt medan offentligheten i praktiken är språkligt och informationsmässigt uppdelad. Det är ett demokratiproblem, inte ett argument mot kulturell pluralism.

Demokrati förutsätter inte att alla tycker lika. Den förutsätter däremot att medborgare har möjlighet att ta del av och bemöta de argument som formar andra medborgares politiska uppfattningar. När den möjligheten saknas – när budskap sprids i rum som svensk journalistik, svensk lagstiftning och svensk opposition sällan når – upphör valet att vara ett gemensamt samtal. Det blir två samtal med samma valurna.

Det är lätt att avfärda den sortens påstående som stämning. Det håller inte mot det som redan är dokumenterat.

År 2018 publicerade Försvarshögskolan, på uppdrag av MSB, rapporten Mellan salafism och salafistisk jihadism. Forskarna, bland dem Magnus Ranstorp, gick igenom läroböcker som använts i koranskoleverksamhet i moskéer i Göteborg. Slutsatsen var inte vag. Böckerna lärde barn att inte integreras och att inte respektera svenska lagar och regler. Svenskar framställdes som otrogna. Sverige beskrevs som ett socialt system i konflikt med det gudomliga. I samma kartläggning varnade lokala myndighetsföreträdare för wahhabistiskt präglade koranskolor med antidemokratiska normer, särskilt i nordöstra Göteborg. Det är inte en bloggpost. Det är statlig forskning.

Säkerhetspolisen har sagt samma sak med andra ord. Våldsbejakande islamister använder trossamfund för radikaliserings, propaganda och rekrytering. Skolor, föreningar, organisationer och religiösa samfund fungerar som plattformar. Samtidigt har Säpo konstaterat att det i svensk rätt saknas laglig grund att stänga en bönelokal bara för att extremistisk verksamhet pågår där. I Frankrike kan prefekten stänga en gudstjänstlokal där predikan, idéer eller verksamhet framkallar våld, hat eller terrorism. I Sverige identifieras problemet. Verktygen saknas.

Det tydligaste exemplet på hur en gemensam offentlighet kan delas mitt itu är inte en predikan bakom stängda dörrar. Det är ett torg i Malmö.

I juli 2024 publicerade Sydsvenskans Inas Hamdan och Jonas Nyrén en granskning av de återkommande palestinedemonstrationerna i staden. På

svenska skanderades "Vi vill ha eldupphör", "Folk i Gaza har rätt till liv" och "Alla ser och alla hör, hur barnen i Gaza dör". På arabiska, i samma tåg, återkom enligt granskningen stödet för Hamas, Izz ad-Din al-Qassam-brigaderna, Hizbollah och huthimilisen, tillsammans med uppmaningar till fortsatt krig. Samma torg, samma kväll, två publiker. Den svenska offentligheten hade i årtal hört bara den ena.

Dagen efter publiceringen samlades ett femtiotal demonstranter utanför Hamdans bostad. De hade flaggor och megafon. De ropade hennes namn, anklagade henne för att stödja folkmord och sade att de skulle komma tillbaka. I oktober 2025 dömde Malmö tingsrätt en av männen för ofredande. Rätten skrev att gärningen var riktad mot en journalist i hennes yrkesutövning, och i förlängningen mot den allmänna åsiktsbildningen. Redaktionschefen Malena Henriksson sammanfattade det som borde vara självklart: att ta reda på en journalists hemadress och bege sig dit för att skandera är över alla gränser.

Här syns priset för att den gemensamma offentligheten ska fungera. Det parallella samtalet fortsätter inte bara för att redaktionerna saknar språk. Det fortsätter också för att den som trots allt lyssnar och skriver betalar.

Samma skillnad mellan utåtriktad och intern kommunikation återkommer i andra sammanhang. Kampanjen "Vi mår bra" talar offentligt om ett civilt behov av bönelokaler. Forskare som Aje Carlbom har knutit samma kampanj till salafistiska miljöer; föreningarna bakom förnekar kopplingen. Poängen här är inte att avgöra den teologiska striden i en bisats. Poängen är att svensk offentlighet möter det ena ansiktet, medan följarna möter det andra – och att nästan ingen granskar gapet.

Det är här journalistiken faller. Svenska redaktioner har sällan tillräcklig kompetens i arabiska, somaliska eller persiska för att följa predikningar, WhatsApp-grupper, Telegramkanaler och vardagsopinionen där många faktiskt bildar sig en uppfattning. Det som granskas är det som sägs på svenska. Resten får passera. När någon ändå tar sig an jobbet möts hon av megafon utanför porten. Då är informationsklyftan inte längre bara slarv. Den är ett systemfel i den gemensamma offentligheten.

Här måste man vara precis, annars stjälar nästa mening hela debatten. Problemet är inte att någon talar arabiska hemma. Problemet är inte heller att den som ännu inte behärskar en partiledardebatt eller en valkompass skulle vara mindre värd som medborgare. Rösträtten ska inte tas från den som redan har den. Det som urholkas är något annat: förutsättningen för att valet ska utspela sig i ett gemensamt rum, där påståenden kan mötas av motpåståenden, och där den som predikar en sak utåt och en annan inåt kan bli avslöjad. När väljare i vissa miljöer systematiskt nås av budskap som är fientliga mot de värden valet vilar på – jämställdhet, yttrandefrihet, sekulär lag, lika rätt inför lagen – utan motvikt på

samma språk, i samma rum, då är offentligheten inte längre gemensam. Då är valet formellt fritt, men informationsmässigt delat.

Invändningen kommer direkt: det gäller enskilda predikanter, inte arabisktalande som grupp. Precis. Därför ska man inte tala som om en hel språkgrupp vore odemokratisk. Därför ska man heller inte låtsas att fenomenet är försvinnande litet bara för att det är obekvämt. En demokrati som ser ett dokumenterat problem i vissa miljöer och sedan vägrar titta dit av rädsla för att generalisera, överlåter fältet åt dem som faktiskt generaliserar – predikanterna.

Nästa invändning är att rösträtten är ovillkorlig för den som är svensk medborgare. Det stämmer i praktiken. Men medborgarskapet, som ger rösträtt i riksdagsvalet, är inte ovillkorligt för den som söker det. I de flesta demokratier är det ett villkorat medlemskap. Danmark kräver danska på B2-nivå och ett samhällstest. Norge och Finland kräver språkprov. Tyskland, Nederländerna, Frankrike och Storbritannien gör detsamma. Sverige var länge undantaget: fem års vistelse, inget språkkrav, inget kunskapskrav. Det var inte en moralisk höjdpunkt. Det var en politisk särväg som gjorde det möjligt att bli fullvärdig väljare utan att kunna ta del av den offentlighet valet utspelar sig i.

Sedan den 6 juni 2026 gäller andra regler. Hemvistkravet höjdes från fem till åtta år. Den som söker medborgarskap ska kunna försörja sig. För sökande mellan 16 och 66 år krävs kunskaper i svenska och om det svenska samhället, visade genom betyg – till exempel SFI kurs D, grundskola, komvux – eller genom medborgarskapsprov. Samhällsprovet infördes i augusti 2026. Språkprovet kommer senare. Reglerna gäller nya ansökningar, även sådana som lämnats in före den 6 juni och inte hunnit avgöras. Befintliga medborgare berörs inte.

Lagstiftaren har därmed själv slagit fast att kunskaper i svenska och om det svenska samhället är relevanta för den som ska upptas som svensk medborgare. Det stärker tesen. Det motbevisar den inte.

Inför valet 2026 blir frågan därför besvärande, och svår att avfärda som främlingsfientlig: om samma kunskaper nu bedöms så grundläggande att de ska krävas för framtida medborgarskap – varför spelar de ingen roll för den gemensamma offentligheten bland dem som redan är medborgare? Reformen stänger luckan framåt. Den öppnar den inte bakåt. Den som blev svensk under de år då språk- och kunskapskrav saknades sitter kvar i röstlängden. Principen är inskriven i lagen. Valurnan är densamma som före den 6 juni. Men den offentlighet som föregår valet är fortfarande delad.

Tre saker följer av det.

För det första behöver Sverige ett lagrum mot bönelokaler där uppvigling och antidemokratisk påverkan sker, med rättssäker prövning, tidsgräns och krav på

ny ledning innan verksamheten öppnar igen. Inte för att staten ska styra religion, utan för att den inte ska stå handfallen när religion används som täckmantel för politisk fientlighet mot den ordning den verkar i.

För det andra måste public service och undersökande redaktioner sluta behandla arabiska, somaliska och persiska som exotiska sidospår. Utan språkkompetens blir granskningen en kuliss. Och utan ett samhälle som slår vakt om den journalist som går in i rummet fortsätter det parallella samtalet ostört – av rädsla, inte av slump.

För det tredje måste staten ta sig an dem som redan är medborgare. Rösträtten ska inte tas tillbaka. Däremot kan man bygga den gemensamma offentligheten som aldrig fanns när de blev svenskar. Det betyder långsiktig svenskaundervisning även efter medborgarskapet, inte som ett villkor för att få rösta utan som en rätt att kunna delta i det samtal man redan har rösträtt i. Det betyder samhällsorientering på både svenska och de stora invandrarspråken, så att predikan och megafon inte längre är den enda källan. Och det betyder finansiering av oberoende nyhetsgranskning på de språken – inte statlig propaganda, utan journalistik som kan möta det parallella samtalet med samma verktyg som det svenska. Informationsklyftan är redan ett faktum. Den försvinner inte för att man slutar tala om den. Medborgarskapet slutar inte vara ett åtagande den dag beslutet kommer. Det är då den gemensamma offentligheten antingen byggs – eller lämnas därhän.

Problemet är alltså inte vilka som får rösta. Problemet är att en del väljare lämnats utan de verktyg och den insyn som ett fritt val förutsätter – samtidigt som lagstiftaren nu har slagit fast att kunskaper i svenska och om det svenska samhället är grundläggande för den som vill bli svensk medborgare. En demokrati som inte ser sina egna blinda fläckar slutar så småningom att vara ett gemensamt samtal. Den blir två rum med samma valurna.

/Staffan Scherloff